

מאפייני קהילה וירטואלית של לקויי שמיעה / מיטל הבר

תקציר:

מהפיכת המידע והתקשורת ושינויים נוספים בחברה המודרנית הובילו ליצירת ארגון חברתי הקרוי קהילה וירטואלית אשר הקשר בין חבריה נוצר, מתקיים ומתפתח באמצעות מחשבים המחוברים ביניהם ברשתות. האינטרנט מאפשר לאוכלוסיית לקויי השמיעה להשתתף בקבוצות מקוונות המכונות פורומים, בהן ניתן לקיים דיונים ללא תלות באילוצי זמן ומקום (גרניט ונתן, 2000).

מטרת המחקר הנוכחי היתה לבחון באמצעות שיטת מחקר של תצפית פאסיבית, מאפיינים של פורום תמיכה מקוון ללקויי שמיעה: פורום "כבדי שמיעה וחרשים" הממוקם באתר "תפוז אנשים". למעשה, המחקר לגבי קהילות וירטואליות המיועדות ללקויי שמיעה הינו מועט ביותר ועל כן יש חשיבות לבחינת נושא זה. נבדקו המאפיינים האישיים של המשתתפים, הדינמיקה ביניהם, הנורמות בפורום, הנושאים והתכנים המדוברים, אינטרקאציות והתנהגויות שונות בפורום כמו ביטויי תמיכה חברתית, התנהגויות שיתופיות, עוינות והבעת ביקורת וכן נבחנה הפעילות הקבוצתית של חברי הקהילה. אוכלוסיית המחקר היא ההודעות אשר מפורסמות בפורום. המדגם שנבדק כלל כ-2050 הודעות, שהן כל ההודעות שנכתבו בפורום בין התאריכים 14/3/2009 – 22/12/2009, כלומר, על פני תקופת זמן של כ-9 חודשים.

נמצא כי רוב משתתפי הפורום הינם אנשים צעירים ומיעוטם מבוגרים, רוב החברים בו הם נשים ורובם מתגוררים באיזור המרכז. בחינת רמות השמיעה של משתתפי הפורום העלתה כי חלקם שומעים אך רובם הינם לקויי שמיעה-כבדי שמיעה. נמצא גם כי חלק מהשומעים שהשתתפו בפורום עשו זאת בשמו של לקוי שמיעה אחר, אך רוב השומעים השתתפו מתוך התעניינות בקהילת לקויי השמיעה.

הנושא העיקרי אשר עניין את חברי הקהילה הינו "היבטים טכניים" של הלקות, כלומר, הודעות על מידע טכני בנוגע למכשירי שמיעה, שתל השבלול, אביזרי עזר לשמיעה, תוכנות, שירות של חברות וחנויות המוכרות מוצרים ללקויי שמיעה, מימון מכשירים על ידי קופת חולים, תיקון ותחזוק מכשירים ואביזרים, עלויות מכשירים, בדיקות שמיעה ומידע על טלפונים ניידים המותאמים ללקויי שמיעה. לאחר מכן בדירוג, הקהילה התעניינה בנושא של "קשיי הלקות", המתאר קשיים שונים סביב לקות השמיעה. הנושא הבא אשר עניין את חברי הפורום הינו "לקויי שמיעה בתקשורת" המתייחס להודעות על כתבות וידעיות על

לקויי שמיעה ובנושאים הקשורים אליהם, תכניות וסרטונים ותביעות משפטיות ופסקי דין אשר מעורבים בהם לקויי שמיעה. לאחר מכן בדירוג הם דנו בנושא של "זכויות לקויי שמיעה" המתייחס להודעות על זכויות שונות המגיעות ללקויי שמיעה. לאחר מכן, נדון הנושא של "פעילויות חברתיות" אשר מתייחס להודעות העוסקות בהצעות לפעילויות חברתיות ואירועים, רצון ליזום פעילויות חברתיות, חיפוש פעילויות חברתיות ודיון על פעילויות שהתקיימו או שעתידות להתקיים.

החלק הגדול של ההודעות בפורום נמצא כרלוונטי לנושא העיסוק שלו. רוב ההודעות הלא רלוונטיות עסקו ב"אקטואליה כללית", כלומר, הודעות המתייחסות לחדשות בנושאים שונים כלליים אשר אינם קשורים ללקויי שמיעה כמו מה קורה במדינה ומזג האוויר, וב"ברכות", דהיינו הודעות המתייחסות לברכות שונות כגון ברכת חג שמח, ברכת יומולדת וברכת בוקר טוב. כמו כן, עולה כי רמת הפעילות בפורום אינה גבוהה במיוחד: המספר הממוצע של ההודעות שנכתבו בפורום ביום אחד הינו 7.21 הודעות. נמצא גם כי רוב ההודעות בפורום זכו למענה והנושא העיקרי אשר לא זכה למענה הינו "לקויי שמיעה בתקשורת". רוב ההודעות בפורום נכתבו במהלך שעות היום ומיעוטן נכתבו במהלך שעות הלילה. כמו כן, רוב ההודעות שנכתבו היו קצרות ומיעוטן ארוכות.

הנתונים לגבי המשתתפים הדומיננטיים בפורום העלו כי רובם הינם אנשים צעירים, המשתייכים למין הגברי, נשואים ומתגוררים באזור המרכז, בעלי רמת לקות שמיעה של כבדי שמיעה. הם דנו בעיקר בנושאים הבאים לפי הסדר הבא: "היבטים טכניים" של הלקות, "קשיי הלקות", "לקויי שמיעה בתקשורת" ו"זכויות לקויי שמיעה". הממצאים לגבי מנהל הפורום העלו כי הוא המשתתף השלישי הדומיננטי ביותר בפורום ועיקר הנחייתו התמקדה בהתייחסות לשאלות, לסיפורים אישיים ולדעות של משתתפים אחרים בפורום. כמו כן, תכני הודעותיו עסקו בעיקר בנושאים הבאים לפי סדר מדורג: "היבטים טכניים" של לקות השמיעה, "לקויי שמיעה בתקשורת", "אקטואליה כללית" ו"קשיי הלקות".

בחינת סוגי האינטראקציות וההתנהגויות בפורום העלתה כי רובן היו חיוביות ואילו מיעוטן שליליות. נמצא כי רוב ההודעות בפורום עסקו בתמיכה חברתית. המחקר הנוכחי, בדומה למחקרים אחרים שבדקו תמיכה חברתית בפורומים וירטואליים (Coulson, Buchanan & Mo; Coulson, 2008; Aubeeluck, 2007 & Coulson, 2008), הסתייע במודל ה-SSBC: "Social Support Behavior Code" של קוטרונה וסור (Suhr, 1992 & Cutrona), המעריך את תדירות ההופעה של כחמש התנהגויות בעלות אופי של תמיכה חברתית: תמיכה באמצעות מתן מידע, עזרה מוחשית, תמיכה רגשית, תמיכה של רשת חברתית ותמיכה באמצעות הערכה.

הרוב הגדול של ההתנהגויות מסוג תמיכה חברתית בפורום היו מסוג מתן מידע בנושאים הקשורים ללקות השמיעה, כלומר, הספקת מידע על הלקות ועל דרכי התמודדות עם היבטים וקשיים שונים הנובעים ממנה וזאת באמצעות דרכים שונות כגון עצות, הפניות למומחים, לאתרי אינטרנט ספציפיים, הערכה מחודשת של המצב והתחלקות בחוויות אישיות. שאר ההתנהגויות אשר עסקו בתמיכה חברתית בפורום לפי סדר מדורג הינן מסוג הערכה, עזרה מוחשית, רשת חברתית ותמיכה רגשית. נמצא גם כי רוב ההודעות שעסקו בתמיכה חברתית הן מתן תמיכה חברתית מצד חברי הפורום לחברים אחרים ומיעוטן מהוות בקשה לתמיכה חברתית. גם בחינת סוגי ההודעות הן של מנהל הפורום והן של המשתתפים הדומיננטיים בפורום העלו כי רובן עסקו בתמיכה חברתית ומתוך הודעות אלה, רובן עסקו במתן מידע. כמו כן, רוב ההודעות שלהם שעסקו בתמיכה חברתית מהוות מתן תמיכה חברתית למשתתפים אחרים בפורום. הממצאים שהתקבלו אינם מפליאים לאור מחקרים שהדגימו כי לקבוצות מקוונות יש תפקיד בתמיכה חברתית עבור חבריהן ובהעברת מידע והערכתו (Eysenbach, 2005). כמו כן, העובדה כי קיים בפורום מנגנון מסודר לתיעוד וארגון מידע מחזקת את היות הפורום מקור למתן מידע בנושא לקות השמיעה. התנהגות נוספת אשר נמצאה בפורום הינה הבעת ביקורת. רוב ההודעות מסוג זה מהוות התייחסות ביקורתית לדברים שחבר אחר כתב בפורום ומיעוטן הינן ביקורת על התנהלות הפורום וניהולו. נמצאו גם התנהגויות שיתופיות בפורום, כלומר התנהגויות של שיתוף פעולה שאינן מוכוונות מידע: התנהגויות נייטרליות כמו שיחות קטנות (למשל, ברכות לשלום) ורכילות, וכן התנהגויות בעלות אופי הומוריסטי כגון בדיחות ומשחקי מילים. לא נמצא הבדל משמעותי בתדירות הופעת שני סוגי ההתנהגויות. כמו כן, נמצא שהפורום מכיל מיעוט התנהגויות אינטראקטיביות עוינות שליליות: מדובר בהתנהגויות בעלות אופי שלילי ורוב ההודעות מסוג זה היו מסוג עלבון/פגיעה. נמצא גם כי לא התפתחו נורמות מיוחדות בפורום. בנוסף, נמצא כי רק חלק קטן מההודעות בפורום היו מסוג פעילויות קבוצתיות של חברי הקהילה והרוב הגדול של ההודעות מסוג זה היו מסוג פעילויות קבוצתיות המתקיימות מחוץ לפורום הוירטואלי מה שמתבטא בפניה ישירה לטלפון או לדואר אלקטרוני, מפגש, הזמנה לציאט והזמנה לאירוע.

מס. מיון בספרייה:

E362.420285 הבר.מא תש"ע

מס. מערכת בספרייה:

001198201